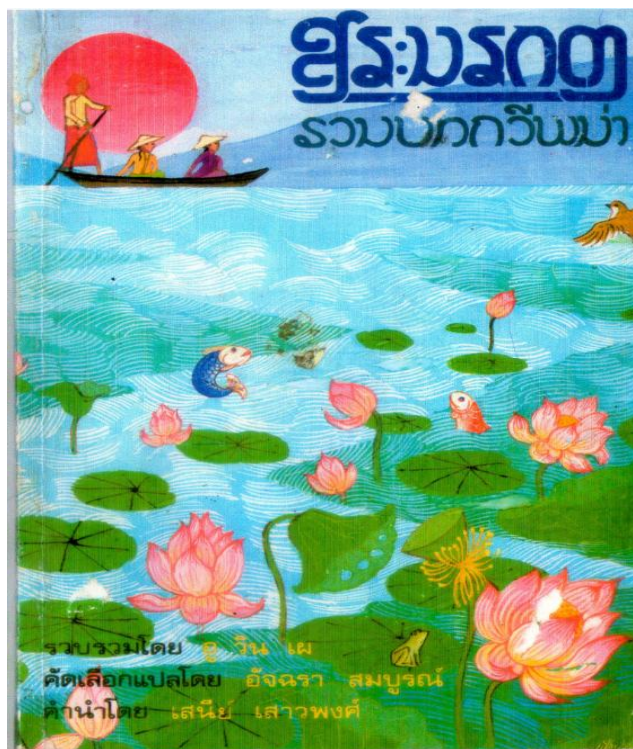

บทวิจารณ์หนังสือ

สระมรกต

บุปผา บุญทิพย์¹

รวมบทกวีพม่า

รวบรวมโดย อุ วิน เผ

คัดเลือกแปลโดย อัจฉรา สมบูรณ์

คำนำโดย เสนีย์ เสาวพงศ์

¹รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เหตุที่เลือกบทกวีพม่า เรื่องสระมรกตมาแนะนำก็เพราะใกล้เวลาที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 10 ประเทศ ดังนั้นการเรียนรู้ความคิด วัฒนธรรมของเพื่อนบ้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และหนทางหนึ่งที่จะเข้าใจความคิดของเพื่อนบ้านได้คือ การศึกษาวรรณกรรม

สระมรกต เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วมีความยาวเพียง 77 หน้า นอกจากมีบทกวี 20 เรื่อง ยังมีส่วน “บทกล่าวนำ” ที่ เสนีย์ เสาวพงศ์ เขียนไว้ค่อนข้างละเอียดถึง 8 หน้า โดยกล่าวตอนหนึ่งว่า “ไทยและพม่ามีความใกล้ชิดทางศิลปะและวัฒนธรรมหลายอย่าง” และ “ผมถือว่า งานแปลบทกวีนิพนธ์ชิ้นนี้เป็นเสมือนหน้าต่างบานหนึ่งที่ท่านผู้แปลได้เปิดให้ เพื่อผมจะได้มองเข้าไปเห็นภายในของอาณาจักรวรรณกรรมพม่าที่ผมมีความสนใจแต่ไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง”

จากข้อความข้างต้นที่คัดถ้อยคำของ เสนีย์ เสาวพงศ์ มานี้เป็นเหตุผลที่มีน้ำหนักพอที่ท่านผู้อ่านควรรู้จักบทกวีพม่า เรื่อง สระมรกต อย่างแน่นอน ส่วนคำนำของผู้รวบรวม คือ อุ วิน เผ ได้กล่าวชี้แจงไว้ว่า

บทกวีเก่าที่รวบรวมอยู่ในเล่มนี้ ไม่เพียงแต่เป็นบทร้อยกรองโบราณแต่เป็นวรรณคดีชั้นเลิศ ดังนั้น บรรดาผู้ที่ตั้งใจอ่าน แม้ได้อ่านเพียงครั้งเดียวก็จะเกิดความซาบซึ้งประทับใจ และเมื่อได้อ่านบทกวีอีกครั้งก็จะพบความเอจจิงเอจจิงอยู่ในบทกวีที่ได้คัดเลือกมานำเสนอ

ผู้แปล คือ อัจฉรา สมบูรณ์ ได้กล่าวถึงการแปลว่า “ผู้แปลเลือกวิธีถ่ายทอดเนื้อหาจากบทเดิมเป็นภาษาไทยบรรทัดต่อบรรทัด หรือบทต่อบทเพื่อคงสภาพการลำดับความตามแบบของเดิมไว้ให้มากที่สุด จะมีบ้างเพียงบางแห่งที่จัดลำดับเสียใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านอ่านได้ราบรื่น ไม่ยอกย้อนไปมา”

การนำเสนอเนื้อหาของสระมรกต จะมีบทแรก คือ สระมรกต บทกวีของกวีนิพนาม พุทธศตวรรษที่ 17 ที่ผู้แปลนำภาษาพม่ามาเทียบไว้ด้วย แต่บทต่อ ๆ ไปมิได้เทียบไว้ เนื้อหาทั้ง 20 บทเป็นเรื่องของการบรรยายธรรมชาติที่งดงาม ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ บางบทบรรยายถึงวิถีชีวิตของคนพม่าที่ยังคงวิถีชีวิตเรียบง่าย มีประเพณี วัฒนธรรมเดิม มีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นเรื่องศาสนา สวรรค์ และบางบทเป็นอารมณ์ของความรัก ความห่วงหาของกวี

ถ้อยคำที่ถ่ายทอดความรู้สึกนั้นไปเพราะ กระตบใจ
อย่างคัมค้ำโดยแท้

ชื่อของบทกวีทั้ง 20 เรื่อง มีดังนี้

1. สระมรกต
2. ขึ้นปีใหม่
3. บ้านน้องสาวที่รัก
4. กลองพะโหสี
5. สันเขาทะมึน
6. เขาพระสุเมรุ
7. ดันตุณ
8. วสันตฤดู
9. อรัญวาสี
10. คิดถึงไม้สร้าง
11. เสียงกระดิ่งน้อย
12. โกลุ่
13. เพลงปลุกข้าว
14. เพลงโล่
15. ย่างเข้าคิมหันต์
16. นมนานกาล
17. เพลงนัต
18. เพียงชั่วขณะเดียว
19. อรุณา
20. สวนมะพร้าวเก่าขนำ

หากพิจารณาตามชื่อเรื่องแล้วอาจแบ่งกลุ่ม
เนื้อหาของบทกวีได้ดังนี้

1. กลุ่มชมธรรมชาติ เช่น สระมรกต
สันเขาทะมึน

2. ประเพณี วัฒนธรรม เช่น ขึ้นปีใหม่
เพลงนัต

3. ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
ความเชื่อเรื่องสวรรค์ เช่น อรัญวาสี เพลงโล่

4. วิถีชีวิตอาชีพ เช่น โกลุ่ เพลงปลุกข้าว

5. ความรัก ความหวังใจ อารมณ์ต่าง ๆ

ผู้วิจารณ์จะขอนำตัวอย่าง บทกวีบางบท
เช่น สระมรกต ขึ้นปีใหม่ อรัญวาสี และ
อรุณา มาแนะนำ บทแรกชื่อ สระมรกต เป็น
คำประพันธ์สั้น ๆ 9 บรรทัด บรรยายสระมรกต
เป็นบทกวีของกวีนิพนธ์ ยุคพุทธศตวรรษที่
17 ดังนี้

สระมรกต

เสียงธารจากภูเขา

ที่ไหลมาหล่อเลี้ยง

น้ำใสเย็นยิ่งนัก

ริมฝั่งคูศิลโอบล้อม

ดอกบัวหอมกรุ่น

นกนานาชนิดขับเสียง

นี่คือ ดาวดั่งสแดนสวรรค์

ดังเช่นนันทาโบกขรณี* แน่เทียว

(* นันทาโบกขรณี คือ สระโบกขรณี ในสวน
สวรรค์ของพระอินทร์ ในธรรมจางดงแผ่นแก้ว)

สระมรกตบทนี้ กวีใช้ภาษาเปรียบเทียบ
อุปมาให้เห็นภาพสระธรรมชาติที่ร่มรื่นอุดม
สมบูรณ์ด้วยธรรมชาติที่งดงามดั่งแดนสวรรค์
ภาษากระชับชัดเจน และโน้มน้าวอารมณ์
ผู้อ่านให้คล้อยตามด้วยดี

บทที่สอง ชื่อนั้นปีใหม่ ของกวีชื่อ
มหาเศกเถระ (ช่วง พ.ศ. 2059-2079) กล่าวถึง
เทศกาลเข้าพรรษาในเดือนแปด ดังบทกวีตอน
หนึ่งว่า

ในเดือนแปด
เมื่อฤดูเข้าพรรษามาถึง
ผู้คนต่างจัดเตรียมข้าวของ
ไปนมัสการพระมหาธาตุ
มหรสพมากมาย
ผู้คนสนุกสนาน
แสงเทียนส่องไสวตลอดคืน
ผู้คนต่างสมาทานศีล ฟังธรรม ตลอดวัน
ทำบุญตักบาตร ด้วยศรัทธาปสาทยิ่ง.....

บทกวีที่กล่าวถึงพระพุทธศาสนา คือ
อริยวาสี ของพระมหาสมณะวณตองเชล
ดังบทกวีตอนหนึ่งว่า

...กินแต่พอประมาณ

เพียงวันละห้าคำ
ขนาดหนึ่งคำ
ใหญ่กว่าไข่ไก่
แต่ไม่เทียมไข่นกยูง
ไม่ให้อึดแปล้
มุ่งบำเพ็ญเพียร
ร่างกายผ่ายผอม
เคร่งครัดวินัย
บริสุทธิ์ทั้งกายใจ
ปลอดจากอาบัติ
ตัดความยึดมั่น...

บทกวีขึ้นปีใหม่และอริยวาสี ทำให้เห็น
ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น
ของชาวพม่า

ส่วนเพลงปลุกข้าว เป็นบทกวีที่กล่าวถึง
การทำนา เช่น

ข้าวเหนียว และข้าวเมฆ
เพาะรอไว้ในแปลงเดียวกัน
แต่ฝนช่างแล้งเหลือ
ต่อเมื่อได้น้ำ
จึงจะมีข้าวไว้แบ่งปัน
ฝนโปรยช่วยฉันทเกิดเอ๋ย

บทสุดท้ายที่จะนำมาแนะนำคือ อยุธยา
ซึ่ง กวี นวนเด ประพันธ์ไว้ไม่ระบุช่วงเวลาแต่น่าจะเป็นบทกวีเก่าสมัยอยุธยาของไทย
นวนเด กล่าวถึงอยุธยาของไทย บรรยายภาพ
ของบ้านเมือง และจบลงด้วยความรู้สึก
คิดถึงดินแดนพม่าดังนี้

อยุธยา
เป็นที่หฤหรรษ์
ร่วมเย็นครัน
ด้วยแม่น้ำทั้งสองสาย
ไหลมาหล่อเลี้ยง
ยังใจกลางนคร
ศิลปะการรุ่งเรือง
ไม่เคยซบเซา
คลองน้อยใหญ่ต่อเชื่อมกัน
ทั้งถนนหนทาง และสะพาน
อิ้ววิหาร พุทธเจดีย์
ยังวิหารทิศ ศาลาราย
บานประตูลงรัก
ไฉนจะปราสาทราชมนเฑียร
ตระการตา
พรั่งพร้อมด้วยป้อม ปราการราชวัง
น้ำท่าก็อุดมสมบูรณ์
คูเมืองลึก หยั่งไม่ถึง

ทั้งระบารำฟ้อน
ภัตตาหารหลากหลาย
แสนสุขสันต์รื่นรมย์ อยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน
แต่นัยน์ตาล้นกลับพม่า
จิตใจฉันกลับหวนไหว
ด้วยเพียงแต่แผ่นดินทอง ที่ฉันเฝ้าหว่างหา

จากรวมนบทกวีสระมรกตนี้ ทำให้
ผู้อ่านเห็นสภาพแวดล้อมอาชีพ ความศรัทธา
ในพระพุทธศาสนาและความยึดมั่นใน
ประเพณีของชาวพม่าคล้ายคลึงกับชาวไทย
ถ้าท่านได้อ่านทั้งหมด ทุกบททุกตอน หาก
ท่านอ่านหลาย ๆ ครั้ง ท่านจะซาบซึ้ง “เห็น
ความเป็นพม่า และความเอจจริงเอจจริงอยู่ใน
บทกวี” อย่างแน่นอน.

หนังสืออ้างอิง

อัจฉรา สมบูรณ์ (ผู้แปล). (2513). *สระมรกต*.

กรุงเทพฯ: มุลนิธิเสถียร โกเศศ

-นาคะประทีป